

I

SIIRI KETTUNENOVÁ SA ZOBUDILA a myslela si, že vidí nočnú moru. Stála vedľa vlastnej postele, na ťažkých a stuhnutých nohách mala pevne natiahnuté ranné papuče, sivé vlasy jej odstávali na všetky strany a ona civela pred seba na jasnočerveno žiariacu stenu. Uvedomovala si, že žije, lebo v pravom uchu jej znelo známe dvojčiarkové a.

„Dobré ráno, Siiri! Dnešná ošetrovateľská zmena: Nie je personál! Ak chceš informácie, ako si na tom bola v noci, stlač jednotku!“

Siiri sa pokúsila zľahka stlačiť jednotku. Číslica bola zobrazená tak, aby poskakovala a usmievala sa, a vedľa nej bola tvárička akéhosi škriatka. Siiri komunikovala s inteligentnou stenou. Nebol to televízor ani počítač, ba ani tablet podobný tomu, aký mala Irma, bola to stena, do ktorej nadupali neohraničené množstvo inteligencie. Do života starcov vnášala bezpečie a náplň. Siiri sa triasla ruka tak, že jednotka na dotyk spočiatku vôbec nereagovala. Napokon si druhou rukou podoprela tú trasľavú, mocne sa sústredila a akosi sa jej predsa len podarilo ukazovákom trafiť tancujúcu číslicu. Tá sa na znamenie vďačnosti, že bola zvolená, uklonila.

„Na lôžku: 8 h 25 min. Spánok: 7 h 5 min. Celkový rozsah pokojného spánku: 3 h 47 min. Účinnosť spánku: 88 %. Občasné chrápanie: 27 min. Počet pohybov: 229, trvanie: 1 060 s. Pravidelná porucha pohybu končatín: 0. Tep: 52. Stresové reakcie: 25 %.“

Z obsahu usmievavej informácie nerozumela ničomu. Mala by mať starosti, keby sa pohla dvestodvadsaťdeväť ráz za osem hodín a dvadsaťpäť minút? Bolo to primálo alebo priveľa? Chrápanie ju pobavilo. Vždy frflala, že chrápe jej manžel, a teraz mala rovnaké ťažkosti ona sama. Pravda, jej muž chrápal priebežne a neprestajne, nie občas. On aj zaspával tak rýchlo, že rachot sa ozval ihneď a trval až do rána. Siiri si povzdychla pri pomyslení na svojho milovaného muža, ktorý s ňou, aj napriek tomu chrápaniu, spával v jednej posteli päťdesiatsedem šťastných rokov.

„Ak chceš viac informácií o sebe, stlač 1!“

Inteligentná stena ju vytrhla z napoly melancholického spomínania. Stena iste chcela niečo dôležité, keď pred ňou tak dychtivo blikala. Na displeji sa vznášala akási postava z komiksu, možno malý medvedík, teda ak to nebola ryba. Smiešne skackala, aby starenku prebudila z ranného spánku a prinútila ju zaujímať sa, čo to vlastne je.

Siiri sa sústredila s úmyslom tú koketujúcu jednotku trafiť. Chcela sa dozvedieť, čo o nej inteligentná stena vie.

„Dnes máš deväťdesiate siedme narodeniny! Budiček ti dnes blahoželá!“

Akoby to nevedela aj bez pripomínania. Deväťdesiatsedem je takmer sto. S Irmou sa rozhodli, že na sté narodeniny nepristanú. S tým by boli len ťažkosti. Istá pani z najnižšieho poschodia vchodu A dostala k narodeninám predvolanie do poradne zdravotného strediska. Všetkých päťročných vraj pozvali na testy, pri ktorých sa meral motorický a psychický vývin, a keď tá pani dosiahla vek stopäť rokov,

počítačový systém si pomyslel, že je vo veku detských hier. Stroj totiž nezohľadňoval čísla nad stovku. Podľa Siiri mala tá pani zísť do poradne, ona sama by iste išla, lebo tie testy boli celkom milé. Bolo treba nakresliť trojuholník a prejsť po rovnej čiare. Pre stopäťročnú nič ľahké. Pani však nikam nešla, urobila ukrutnú scénu a sťažovala sa všade možne, až napokon zomrela skôr, ako sa jej ponosy dostali k správneému úradníkovi.

„Srdečne ďakujem,“ povedala Siiri inteligentnej stene, ktorá jej na počesť narodenín vnucovala obraz žiarivých červených ruží.

Siiri štuclha ukazovák do inteligentnej steny, len tak hocikam, lebo zatiaľ neprišla na to, kde sa tá hračka vlastne nachádza a ako by jej mala dávať príkazy. Vo Večernom háji však bolo teraz všetko takéto: zľahka sa dotýkali plôch a štuclali do nich. Inteligencia bola všade vôkol, obrovské množstvá, stačil klik a udialo sa čosi neuveriteľne inteligentné. Siirina malá dvojgarsónka bola preplnená snímačmi, detektormi, čipmi, vysielaczkami a kamerami, ktoré sledovali jej život. Kdesi v hĺbinách jej lôžka sa skrývalo aj to čulé čudo, ktoré ju neprestajne sledovalo v spánku a, nemajúc na práci nič lepšie, zarávalo každúcky jej pohyb. Keby sa sklátila na podlahu a zasa sa dostatočne čulo nepostavila, inteligentné bradavičky, ktorými bola podlaha posiatá, by odoslali informáciu do poplachového centra, odkiaľ by sa prirútila sanitka aj so skupinkou zdravotníkov, aby jej pomohli na nohy. To zabezpečovalo, že starci neumrú na podlahe. Vo Fínsku panoval jednomyseľný názor, že umieranie doma na podlahe je tragickejšie ako na lôžku v zdravotnom stredisku. Viedla sa o tom dokonca emóciami nabitá rozprava na riadnom zasadaní parlamentu, ktorú niekoľko ráz sledovali spolu s Annou-Liisou a Irmou.

Život v inteligentnom byte bol zábavný, ak si človek vypracoval ústretový postoj k prekvapeniam, ktoré jeho stroje a zariadenia vede-

li pripraviť. Napríklad výprava do chladničky bola zaručeným dobrodružstvom. Nikdy sa nedalo vedieť, čo chladnička v konkrétnom prípade povie.

„Odstráň. Neodkladne. Skazené. Mlieko. Pol. Litra. Posledný. Dátum. Minimálnej. Trvanlivosti. Dnes.“

Siirina chladnička bola mladá žena, pomerne rázna a trochu priveľmi si uvedomujúca vlastnú významnosť. Irma si do svojej chladničky bezpodmienečne želala hlas staršieho muža, a to len bola zábava, lebo jej z chladničky zaznieval hlas niekdajšieho hlavného rozhlasového hlásateľa Yleisradia, ktorého všetci poznali spred dávnych rokov z valutových kurzov a poveternostnej situácie na mori. Irma svoju chladničku ihneď nazvala gavalierom a beznádejne sa usilovala naučiť ju, aby vyslovovala „bááábovka“ namiesto „bábovka“.

„Aj ten papagáj je bystrejší,“ sršala od zúrivosti, keď usilovná výučba nepriniesla výsledok.

Hovoriaca chladnička sa najprv zdala iba oživením, čímsi, čo zlepšovalo náladu, keďže nemali mačky ani manželov, no v podstate zachraňovala starcov pred otravou a hnačkou. Veď toľkí jedli skazenú stravu, lebo si nepozreli dátumy na výrobkoch. Alebo si na dne chladničky zabudli odkrojok lososa spred týždňa a ten sa premenil na zelený sliz. Taký losos potom smrdel naozaj hrozne, takže poplašné zariadenie istej panej, ktoré reagovalo na pachy, spustilo rámus, ktorý v nich vyvolal dojem, že sa začal letecký poplach.

Siiri na začiatok vypila pol litra mlieka, ktoré sa v ten deň malo skaziť, aby chladničku upokojila. Keď sa do nej pokúsila vložiť niečo, čo mala zjesť už predvčerom, tá začala zúfalo odvrávať a Siiri nevedela, čím by ju mohla upokojiť. S pečevným nákyptom boli večne problémy.

„Neriadila si sa návodom. Neriadila si sa návodom. Neriadila si sa návodom,“ omieľala chladnička niekoľko hodín, vždy rovnako,

neprirodzene zvyšujúc dôraz na začiatku každého slova. Aj na toto mohol starý človek zomrieť, stratiť chuť do života a pominúť sa od mučenia na stoličke pri jedálenskom stole, zgniavený kázňou chladničky len preto, lebo mal na rajnici trocha pokazený pečeňový nákyp, kúpený v zľave.

„Radšej znesiem, že mi káže môj gavalier, než počúvať tých dobrovoľníkov, čo tu pracujú,“ povedala by Irma, keby bola zapojená do diskusie on-line v reálnom čase. Práve také slová používali všetky tie bledule vo Večernom háji, keď dávali obyvateľom návody, ako sa prispôbiť novému životnému prostrediu. Naozajstný personál už nejstvoval. Nijaké cvičiteľky, nijaké aktivačné asistentky, nikto, kto by pracoval v kuchyni, nijakí vysokoškolsky vzdelaní sociálni pracovníci, vedúce ústavov, ošetrovatelky, ba ani len praktikantky zaoberajúce sa teóriou starostlivosti či prisťahovalci dočasne zamestnaní v rámci procesu aklimatizácie, všade iba stroje a málopočetná skupinka dobrovoľných pomocníkov a pomocníčok, ktorí zaškoľovali obyvateľov v schopnostiach užívať si automaty.

Večerný háj už nebol len tak nejakým strediskom pre starých ľudí v terminálnom stave v helsinskej štvrti Munkkiniemi. Ukázalo sa, že takmer dva roky trvajúca oprava bola rozsiahlejšia, ako sa myslelo. Z tej mlynice napokon vyšlo všetko nové a konečný výsledok predali medzinárodnej spoločnosti, ktorá bola kótovaná na burze. Domov s opatrovateľskou službou sa zmenil na súčasný pilotný projekt monitorovanej starostlivosti o staré osoby a jeho zriaďovateľmi boli tri rozličné ministerstvá, ktoré súčasne podporovali jeho činnosť. Politici a podnikatelia verili, že premena starcov na laboratórne zvieratá je záchranou pre spoločnosť a z hľadiska budúcnosti globálnym riešením najbrizantnejšieho problému na zemeguli, ktorý predstavujú práve starí ľudia. Fínsko by sa pozviechalo z hospodárskej krízy,

keby všestranná zdravotnícka a opatrovateľská technológia ovládla svet a znova by preukázala, čoho je schopný fínsky inžinier.

„Toto je naša posledná služba spoločnosti,“ povedala si Siiri sama pre seba, kým gučou zo starej pyžamy zotierala z jedáľenského stola zvyšky po raňajkách. Zjedla jedno vajíčko natvrdo a tvrdý tmavý chlieb, nasilu, lebo už necítila nijaký hlad a jedla takpovediac z povinnosti.

V tej chvíli sa na jej inteligentnej stene objavila obrovská Irmina hlava, akoby Irma počula, ako si uprostred všetkých tých snímačov a dzindzíkov Siiri mrmle pod nos. Irmine biele kučeravé vlasy neupravené vytŕčali všetkými smermi, v kútikoch úst mala odrobinky bááábovky a v ušiach veľké brilianty.

„Čertovský vehikel!“ kričala Irma a vôbec sa pritom nepozerala na Siiri, ale nahnevane hľadela kamsi bokom. „Otca tvojho! Povedz svoje meno a stlač enter... Dočerta...“

Ozvalo sa čudné buchnutie a Irma sa na okamih zo Siirinej steny stratila. V pozadí hučala *Figarova svadba* od Mozarta. Siiri sa na chvíľku započúvala a pochopila, že sú aktuálne v prvom obraze. Gróf Almaviva práve našiel páža Cherubina pod prikrývkou na stoličke v izbe komornej Susanny. Potom sa Irma vrátila a zabodávala zrak do stredu displeja, akoby sa na Siiri veľmi hnevala.

„Ir-ma Län-nen-lei-mu-o-vá. Enter! Ako táto poondená stena vlastne funguje? Eniky-beniky, chcem odtiaľto preč. Nedostanem sa preč z vlastného bytu! Pomôžte mi, preboha. Sú na svete ešte údržbári, ktorým sa kedysi hovorievalo domovníci? Počuje ma niekto?“

Irma vyšla z uhla záberu kamery, no Siiri dobre počula jej hundraň a celý ten zmätok, ktorý na Almavivovom dvore vyvolalo nájdenie Cherubina na nesprávnom mieste. Najvyššie svojím tenorom blačal ohováračský učiteľ spevu. Irma sa tvárila čoraz ustrašenejšie, vykrikovala a vulgárne hrešila, vzdychala a stenala a hľadela povedľa

kamery, prehrabávajúc si vlasy. Odrazu hudba stícha, ako keď utne. Nastalo ticho, priam desivý pokoj, do ktorého začala Irma spievať vysokým a silným hlasom *Pietà, ignore* od Alessandra Stradellu. Siiri na seba rýchlo hodila župan a utekala zachrániť priateľku.

II

IRMA SA NESMIERNE ZLAKLA, keď sa Siiri s vlastným kľúčom objavila v jej byte. Vlastne to nebol kľúč, ale malý oválny gombík, ktorý magicky otváral dvere a potvrdzoval platby v jedálni aj v kiosku Sám sebe lekárom, umiestnenom na prízemí. Gombík o nich vedel všetko, lepšie ako ony samy. Už si nepotrebovali pamätať ani len kód sociálneho poistenia, čo bolo pre mnohých nesporne uľahčenie. Pri dverách do bytu stačilo gombík len otrčiť oproti výčnelku na stene. Najprv však bolo treba ten čertovský gombík nájsť. Mnohí si ho zavesili na krk, časť nevedela rozlišovať medzi gombíkom a bezpečnostným náramkom, Irma ho mala väčšinou kdesi zapotrošený a Siiri si ten svoj pripevnila na remienok náramkových hodínok. Pri oťrčaní oproti výčnelku sa vždy strácal čas, lebo prístroj nechcel poslúchnuť hneď a bolo ho treba prebúdzat' a čarovať gombíkom popred výčnelok hore-dolu. Keď sa zamávanie gombíkom podarilo, vo výstupku sa rozsvietilo zelené svetielko a dvere sa pomaly, no nepriateľsky otvorili priamo proti človeku, ktorý chcel dnu. Už tu neboli dvere, ktoré by sa otvárali kľučkou, jednoduchým potiahnutím alebo potlačením.

„Len pomysli na tých chudákov, ktorí sa živia vyrábaním cedúľ na dvere, takých tých, akože treba tlačíť alebo ťahať k sebe. Aj tí sú už teraz všetci bez práce? Toto je naozaj čudné. Opreteky sa vymýš-

lajú všelijaké strojčky, ktoré oberajú ľudí o prácu. A čo tí nešťastníci, ktorí nalepovali tie samolepky na dvere?“ vykladala Irma a začala pobiehať po kuchyni, akoby chcela Siiri niečo ponúknuť, no nevedela vymyslieť čo.

„Budem rada za bábovku,“ pomáhala kamarátke Siiri. „Alebo si už všetko pojedla na raňajky?“

Irma sa celá zdesená obrátila k Siiri a takmer nenávisťne vyhrkla:

„Odkiaľ vieš, že na raňajky som mala bábovku? Aj to si mohol každý prečítať na tej stene s inteligentnými škriatkami? Ja sa už z toho zbláznim. Podľa steny som spala s účinnosťou sedemdesiatosem percent, hoci si dobre pamätám, že som prebdela celú noc.“

Irma neznášala pomyslenie, že ju kdesi neprestajne sledujú. Veď práve preto namontovali všetky tie antény a kamery, lebo kdesi niekto sedí a sleduje všetko, čo robia, dokonca aj v spánku. Tam kdesi je aj teraz nejaký človek, ktorý tupo zíza na ich ranné pobehanie. Možno niekdajší nalepovač samolepiek „Tlačíť“ alebo niektorá z ich prepustených cvičiteľiek, ktoré ony všetky volali Jenni. Irma bola presvedčená, že táto detektorová džungľa vyšla obyvateľov Večerného hája poriadne draho. Veď kto iný by to všetko zaplatil, ak nie obyvatelia? Štátne peniaze šli len na rozbeh projektu a vybudovanie zariadení. Najvlastnejším cieľom bolo fedrovať centrá starostlivosti o starých ľudí v Indii a Južnej Amerike podporou exportu v rezorte ministerstva priemyslu a hospodárstva.

„Máš v kútikoch úst omrviny bábovky,“ povedala Siiri s priateľským úsmevom, kým sa Irma znova nadychovala.

„Aha, no. Vadí ti to? Hľadám servítku, mala by tu byť niekde na stole. Prečo nie je môj obrúsok na stole... Taký svetločervený, je na ňom pekne aplikovaný môj monogram. Bol to svadobný darček, trváca a krásna ľanová látka. Nechce sa mi dávať ho zakaždým do bielizne

na pranie, preto zvyčajne leží tu na stole, na tomto mieste, kde jedávam. Načo si potrebovala práve teraz hovoriť o odrobinkách bábovky? No, utriem si ich aspoň rukou, tak. Je to teraz v poriadku? Kde sme to boli?“

Siiri nemala síl na to, aby Irme vysvetlila, že sa aj s odrobinkami omylom objavila na jej stene. Medzi ich bytmi bolo vytvorené nejaké nebeské spojenie cez satelit, takže ani nemuseli vstať z pohovky a mohli sa skontaktovať, lebo tak znel správny termín. Možno by sa mohli takto cez stenu spojiť s kohokoľvek bytom, keby to chceli a vedeli ako. Pomocou vlastných gombíkov sa Irma a Siiri dostali jedna k druhej a ešte aj do bytu Anny-Liisy. To pre istotu, keby detektor zaspal a tá druhá by zomrela práve v tom okamihu. Každý obyvateľ si mal zvoliť dvoch „bezpečnostných priateľov“, ktorých zámky potom naprogramovali do gombíkov. Tak sa starci a starinky starali o seba navzájom. Nazývalo sa to korporatívna starostlivosť.

Teraz však boli pri Irminom stole s raňajkami čulo a simultánne v reálnom čase a zhovárali sa o tom, ako hrozne to vyzerá, keď niektorí obyvatelia nosia na hrudi jedálny lístok za posledné tri týždne. Čo sami nevidia, akí sú umazaní? Keďže nejestvujú ošetrovatelky, nikto im neporadí, aby pri jedle používali podbradník alebo si aspoň raz do týždňa vymenili blúzu či košeľu. Irma si spomenula na sesternicu, ktorej ochrnula polovica tváre, takže jej z kútika úst jedlo cícerkom stekalo na prsia. Nech jej dali hocijako veľký podbradník, vždy sa zašpinila. Bolo to veľmi trápne najmä na spoločných rodinných večeriach, ktoré sa vtedy ešte organizovali. Irma chvíľu spomínala svojich milých bratancov a sesternice, všetky tie veselé dievčence a mládenčov, ktorí milovali kartové hry a prípitky a pozývali rodinu na nedeľu k sebe na všelijaké dobroty.

„Ojoj, čo narobíš, mala som príjemný život,“ povedala zvýšeným hlasom a splasla ruky. Potom sa pozrela na Siiri a zvážnela.